

Гальона Наталія Павлівна,
професор кафедри української мови
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова, кандидат
філологічних наук, доцент;
Дудко Ірина Володимирівна,
професор кафедри української мови
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова, кандидат
філологічних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ПРО МІГРАЦІЙНУ ЛІНГВІСТИКУ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Одним із найактуальніших напрямів сучасної наукової думки про мову є *міграційна лінгвістика*. Вона тісно пов'язана з глобалізаційними та міграційними процесами. Останні зумовлюють явища інтерференції, запозичення, калькування, перенесення певних ознак, властивостей, особливостей формотворення та словозміни з однієї мови в іншу. У результаті міграційних процесів відбувається тісна мовно-культурна взаємодія, у якій на особливу увагу заслуговує самоідентифікаційна функція рідної мови, а також вплив релігії та віросповідання на розвиток мови та культури.

Проблемам міграції, впливу міграційних процесів на мову та культуру, питанням міграційного дискурсу, міграційної лінгвістики були присвячені праці Erfurt, Budach, Hofmann, 2003 [3]; Krefeld, 2004 [7]; Kerswill, 2006 [6]; Stehl, 2011 [8]; Geraghty, Conacher, 2014 [4]; Gugenberger, 2018 [5]; Borlongan, 2019 [1]; Capstick, 2020 [2] та багатьох інших дослідників.

Поняття *міграція* досить широке, має різні дефініції, які залежать насамперед від її різновидів. У найширшому витлумаченні це поняття охоплює такі явища, як: переселення народів, колонізацію, переїзд, міграцію сім'ї, трудову міграцію, переміщення біженців, депортацію, рееміграцію, репатріацію тощо.

Міграція населення – це переміщення людей територією тієї чи тієї країни або за її межами. Причини міграції можуть бути різні: економічні, політичні, стихійні. Міграція населення як соціокультурне явище набуває все більшого поширення в сучасному світі. У реаліях російської агресії вона стає особливо актуальною і для України.

У контексті міграції населення мовне питання постає одним із центральних, оскільки мова забезпечує зв'язок усіх учасників-компонентів міграційного процесу.

Міграційна лінгвістика – це міждисциплінарна та багатовимірна галузь дослідження різних аспектів мови в рамках динамічного процесу людської мобільності. Теорія міграційної лінгвістики належала до аспектів макросоціолінгвістики, водночас, останнім часом через постулювання самостійної мети й завдань дослідження та значні напрацювання виокремлена деякими вітчизняними та зарубіжними вченими у самостійну галузь науки. Найважливішою та відмінною рисою цієї нової субдисципліни є те, що вона орієнтована на інтегрований дискурс лінгвістичних аспектів процесу міграції.

Теорія міграційної лінгвістики постулює, що: 1) мова є важливим елементом у процесі міграції; 2) засвоєння, вивчення та використання мови людиною істотно змінюється в результаті міграції; 3) мігранти мають користуватися зрозумілою мовою за призначенням. Головна мета міграційної лінгвістики, що інтегрує всі її аспекти, – це динаміка мови в контексті міграції.

Міграційна лінгвістика виявляє тісний зв'язок з контактною лінгвістикою, соціо- та психолінгвістикою, дискурсологією, варіативною лінгвістикою, перекладознавством, міжкультурною комунікацією, лінгвогеографією, лінгвоєкологією тощо.

Міждисциплінарний характер міграційної лінгвістики виявляє себе у взаємодії та використанні методів та результатів дослідження соціології, психології, філософії, культурології, методики викладання мови, власне лінгвістики, а також антропології, політології, економічної теорії.

Актуальність та перспективність досліджень у галузі міграційної лінгвістики зумовлена як глобальними динамічними процесами, що відбуваються в сучасному світі, так і регіональними явищами новітньої історії, що істотно впливають на міграції людей. Україна нині перебуває в епіцентрі активізації міграційних процесів як всередині країни, так і за її межами, що зумовлює нові аспекти дослідження у галузі міграційної лінгвістики.

Об'єкт міграційної лінгвістики може бути визначений як мова мігрантів, проектування й моделювання динамічних мовних процесів та міграційного дискурсу.

Предмет міграційної лінгвістики – це власне міграційний дискурс, категорії міграційної лінгвістики та її теоретико-методологічна база.

Цілі й завдання міграційної лінгвістики можна загалом сформулювати так [1, с. 18]:

1. Визначити теоретичні аспекти засвоєння та використання мови в контексті міграції населення.
2. Описати мовні чинники та закономірності, їхню реалізацію в процесі міграції.

3. Дослідити мову в міграційному процесі із залученням методів і відомостей суміжних наук.

4. Виробити практичні рекомендації для розв'язання мовних проблем мігрантів.

5. Залучити до процесу дослідження всі зацікавлені сторони, передусім самих мігрантів для усвідомлення дій та процесів, пов'язаних з мовою в міграційному процесі, особливо в питанні лінгвістичних прав мігрантів.

Теорія міграційної лінгвістики виникла як форма синтетичного знання про динаміку сприймання, вивчення та використання мови, взаємодію та взаємовплив мов, а також роль їхніх носіїв у процесі міграції. Проте модель лінгвістичного виміру міграційного процесу не є статичною. Динамізм її детермінантів зумовлений соціально-політичними чинниками конкретних міграційних процесів. У реаліях сучасної російської агресії в Україні міграційна лінгвістика має тенденцію до розвитку у кількох напрямках, які різняться власними завданнями дослідження.

Список використаних джерел

1. Borlongan A. M. Studies on language and migration: Towards 'migration linguistics' // *Diliman Review*, 63(1). 2019. P. 17-23.

2. Capstick T. *Language and migration*. London, the United Kingdom: Routledge. 2020. 275 p.

3. Erfurt J., Budach G., Hofmann S. *Mehrsprachigkeit und Migration: Ressourcen sozialer Identifikation*. Switzerland: Peter Lang, 2003. 259 p.

4. Geraghty B., Conacher J. *Intercultural Contact, Language Learning and Migration*. London: Bloomsbury Publishing, 2014. 224 p.

5. Gugenberger E. *Theorie und Empirie der Migrationslinguistik. Mit einer Studie zu den Galicieen und Galicierinnen in Argentinien*. Austria: *Forschung und Wissenschaft – Literatur- und Sprachwissenschaft*, 2018. 658 p.

6. Kerswill P. *Migration and language* / Klaus Mattheier, Ulrich Ammon & Peter Trudgill (eds.) *Sociolinguistics // Soziolinguistik. An international handbook of the science of language and society*, 2nd edn., Vol 3. Berlin: De Gruyter, 2006. P. 2271–2285.

7. Krefeld Th. *Einführung in die Migrationslinguistik. Von der Germania italiana in die Romania multipla*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2004. 173 p.

8. Stehl T. *Sprachen in mobilisierten Kulturen: Aspekte der Migrationslinguistik*. Austria: Universitätsverlag Potsdam, 2011. 294 p.